



الف ١٠٥١٧٥

دانشگاه گیلان
دانشکده علوم انسانی
گروه: علوم اجتماعی
گرایش: جامعه‌شناسی
پایان نام کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی شکاف نسلی نسل جوان (۲۵-۱۵ سال) با نسل
انقلاب (۵۲-۴۲ سال) «مطالعه موردی شهر رشت»

استاد راهنما:

دکتر خرابی

استاد مشاور:

دکتر چاوشیان

دانشجو:

احمد ذرات

موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی
گیلان

۱۳۸۶ / ۱۲ / ۱۷



تیر ۱۳۸۶

۱۰۵۱۷۵

تقدیم؛

کار کوچکی است ولی بضاعت بنده فقیر بیش از

این نمی باشد، این کمترین را تقدیم می کنم به تمام

حاصل زندگی ام؛

همسر همیشه فداکار

9

فرزند عزیزم علی

تقدیر و تشکر

کار پایان نامه گرچه کار سخت و طاقت فرسایی می باشد ولی در همدلی و همراهی برخی از عزیزان این کار را برای بنده سهل و آسان نموده و در این بین سهم برخی بیشتر از سایرین می باشد که بنده را همواره مورد محبت و لطف خود قرار دادند.

جای دارد از زحمات اساتید محترم راهنما و مشاور جناب آقایان دکتر خرابی و دکتر چاوشیان تقدیر و تشکر نمایم که در این مدت نسبتاً طولانی نهایت همکاری را با بنده داشته اند همچنین دوستان عزیزی که بیش از بنده در کمک به اتمام پایان نامه تلاش نمودند، آقایان رضا علیزاده - محمد غلامی - مهدی نعمتی. امید آن دارم فرصتی فراهم شود تا به نحوی در حد بضاعت زحمات این عزیزان جبران گردد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات	
۲.....	مقدمه
۳.....	طرح مسئله
۷.....	ضرورت و اهمیت تحقیق
۹.....	اهداف تحقیق
۱۰.....	پیشینه تحقیق
فصل دوم: ادبیات تحقیق	
۲۳.....	مقدمه
۲۳.....	۱- ارزش‌ها
۳۶.....	۲- مفهوم نسل
۴۶.....	۳- شکاف نسلی
۴۸.....	۴- دیدگاه‌های نظری
فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق	
۶۹.....	مقدمه
۶۹.....	سوالات تحقیق
۶۹.....	فرضیات تحقیق
۷۰.....	روش تحقیق

تعاریف مفاهیم و عملیاتی کردن متغیرها ۷۱

جامعه آماری ۷۵

تعیین حجم نمونه ۷۶

روش نمونه‌گیری ۷۶

روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات ۷۶

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

فرضیات تحقیق ۷۷

سوالات تحقیق ۹۰

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه‌گیری

خلاصه و نتیجه‌گیری ۹۳

پیشنهادات ۹۸

منابع فارسی ۹۹

منابع لاتین ۱۰۳

ز

ع

ضمائم

مجلسه فارسی

مجلسه انگلیسی

عنوان: بررسی شکاف نسلی نسل جوان (۱۵-۲۵ سال) با نسل انقلاب (۵۲-۴۲ سال)

دانشجو: احمد ذرات

تحقیق حاضر به بررسی مفهوم شکاف نسلی در بین دو نسل جوان زمان انقلاب (که در این پژوهش از آن به عنوان نسل انقلاب یاد می‌شود) و نسل جوان کنونی می‌پردازد. همانند همه کارهای پژوهشی محقق با فرضیاتی کارش را آغاز می‌کند. در اینجا نیز دو فرضیه اصلی وجود داشته:

۱- جهت‌گیری‌های ارزشی در بین دو نسل تفاوت دیده می‌شود.

۲- پاسخگوییانی که در انقلاب حضور داشتند شکاف بیشتری با نسل جوان دارند.

برای بررسی شکاف موجود در بین دو نسل و به تبع آن پرداختن به فرضیات تحقیق ابتدا شاخص‌های متعددی که به کمک آنها می‌توانیم مفهوم شکاف نسلی را بسنجیم ساخته شد سپس برای هر یک از شاخص‌ها گویه‌ها و سوالات ارائه می‌گردید. و در نهایت در قالب یک پرسشنامه به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای جامعه آماری ما که شهر رشت بود مورد سنجش قرار گرفته و نتایج بدست آمده بیانگر این مطلب بود که فرضیه اول یعنی؛ در جهت‌گیری ارزشی بین دو نسل تفاوت دیده می‌شود. مورد تأیید قرار گرفته به عبارتی دیگر شکاف ارزشی بین دو نسل دیده می‌شود ولی فرضیه دوم که بیان‌کننده حضور در انقلاب و شکاف با نسل خود بوده رد می‌گردید یعنی کسانی که در انقلاب حضور داشتند جهت‌گیری متفاوتی با نسل خود ندارند.

کلید واژه: شکاف نسلی - نسل جوان انقلاب - نسل جوان معاصر

Abstract

Title (Author):

An investigation on generation gap between revolution's young generation and contemporary's young generation

Author: *Ahmad Zarat Dakheliparast*

In the research concept of generation gap between revolution's young generation and contemporary's young generation has been studied.

The method of the research is survey which has been performed by questionnaire technique. There are in the sample, that counted by cluster sampling method. The collected data of this research has been analyzed by SPSS (statistical program for social sciences).

The research has two main hypotheses:

- 1- There is a value direction between two generations
- 2- generation gap in respondents attended in revolution to young generation is higher than others.

The research shows first hypothesis is correct. Thus it could be said that in real world. There is a value direction between revolution's young generation and contemporary's young generation but. Second hypothesis has been refuted. It means those people who participated in revolution do not have different direction rather it sown generation.

Key words: generation gap, revolution's young generation , contemporary's young generation

فصل اول:

کلیات

✓ مقدمه

✓ طرح مسأله

✓ ضرورت و اهمیت تحقیق

✓ اهداف تحقیق

✓ پیشینه تحقیق

امروزه تحقیقات در زمینه ارزش‌ها از رایج‌ترین تحقیقات اجتماعی است. تنوع ارزش‌ها به دلیل اینکه جوامع در زمان‌های مختلف ارزش‌های متفاوتی دارند. تحقیق در این خصوص را همواره با مشکل روبرو کرده و دقت بیشتری را می‌طلبد، پژوهش حاضر که به بررسی شکاف نسلی و گرایش‌ات ارزشی در دو نسل جوان زمان انقلاب و نسل جوان کنونی پرداخته از این قاعده مستثنی نیست. نسل جوان کنونی به بیان مک لوهان به دلیل زندگی در یک «دهکده جهانی» مورد هجوم بسیاری از افکار اطلاعات دنیای مدرن قرار دارد فلذا دنیای ارزشی آن بسیار متفاوت‌تر از نسلی است که همین سنین جوانی با دو حادثه بزرگ و تأثیرگذار یعنی انقلاب اسلامی و جنگ ندارند.

تحقیق حاضر به بررسی شکاف ارزشی در شهر رشت می‌پردازد. شهری که به واسطه نزدیکی با مرکز همواره در کوتاهترین زمان ممکن شاهد تغییرات و دگرگونی‌ها در زمینه‌های مختلف اجتماعی است. این تحقیق نیز به مثابه سایر رساله‌های تحقیقی از فصولی مشابه برخوردار است که هر فصل به تفصیل به موضوعی خاص می‌پردازد.

در فصل اول موضوعاتی از قبیل کلیات تحقیق - طرح مسأله، ضرورت انجام تحقیق، اهداف و پیشینه تحقیق جای دارد. در فصل دوم به بررسی مفهوم ارزش، نسل (شکاف نسلی) پس از آن چهارچوب نظری (اینگلهارت - مید - مانهایم) پرداخته شده است. در فصل سوم فرضیات، عملیات کردن متغیرها و شیوه نمونه‌گیری و جمع‌آوری اطلاعات جای گرفته، فصل چهارم به بیان یافته‌های تحقیق اختصاص یافته و در نهایت فصل پنجم به خلاصه و نتیجه‌گیری و پیشنهادات ختم شده است.

طرح مسأله

امروزه متفکرین علوم اجتماعی بر این باورند که بحث ارزش‌ها، نسل و شکاف نسلی از ضروری‌ترین مباحث در حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی می‌باشد. پدیده شکاف نسلی قدمت طولانی دارد اما به واسطه ظهور مدرنیته و تغییرات بنیادین در فرهنگ مقولات فرهنگی، مفهوم شکاف نسلی - گسست نسل‌ها - تعارض ارزشی و بسیاری از مفاهیم از این قبیل امروزه بیش از پیش در ادبیات تحقیقی علوم اجتماعی جای گرفته در عصر حاضر به زعم متفکرین مکتب فرانکفورت صنعت فرهنگ و هژمونی فرهنگی که زائیده تفکر موجود در نظام سرمایه‌داری است دیگر فرصتی برای نگهداشت فرهنگ‌ها و ارزش‌های جامعه نمی‌گذارد.

یکسان‌سازی افکار، ایجاد نیازهای کاذب، تغییرات بنیادین در نگرش‌ها همگی زمینه‌ساز تغییر و تحول اساسی در ارزش‌هاست. جوامع در حال گذار تحت تاثیر مدرنیته بیشترین حیرانی و سرگشتگی را در این مسیر برخوردارند و جامعه ما نیز به دلیل قرار گرفتن در این دسته از جوامع در چند دهه گذشته شاهد بیشترین و سریع‌ترین تغییرات در حوزه‌های مختلف فرهنگی بوده همان چیزی که امروزه با نگرانی از آن به عنوان گسست نسل‌ها یاد می‌کنند.

ایران در صد سال اخیر شاهد رشد و تغییرات اجتماعی و تاریخی بسیاری می‌باشد. از جمله شاهد رشد شاخص‌های صنعتی شدن - شهرنشینی - باسوادی - جوانی جمعیت - گسترش وسایل ارتباط جمعی - مهاجرت و رشد طبقات متوسط (آبراهامیان

(۱۳۷۸: ۵۳۴-۵۲۴)

با مشاهده این تغییرات و لحاظ کردن اثرات عمیق آنها به موضوع می‌رویم و با در نظر داشتن خصوصیات چند وجهی بودن وقایع اجتماعی از جمله موضوع شکاف نسلی سعی در بررسی آن می‌کنیم. بررسی موضوعی که در ابتدای امر مقایسه دو طیف مختلف از ارزش‌ها و دو قطب مخالف فکری به نظر می‌آیند به تعبیر بوردیو نسل جوان کلاً انسان‌های معطوف به آینده و نیز کسانی هستند که آینده را تعریف می‌کنند (Bourdieu: 1984: 15) از سوی دیگر نسل بزرگسال، هم، چون دوران هیجان‌ات را پشت سر نهاده و به دوران تثبیت رسیده، تغییر در نگرش آنها به سختی انجام می‌پذیرد. مخالفت و عدم هماهنگی عقاید و ارزش‌ها، گرچه جزء لاینفک خصوصیات انسانی است و بعلاوه از ضروریات بدیهی رشد اندیشه انسانی به حساب می‌آید اما گاهی اختلافات و عدم پذیرش متقابل بصورت انبوه و بین نسلی نمود پیدا می‌کند و این نمایش دسته‌جمعی، چه در وجه پیشبرد و جهش جامعه رو به جلو و چه در وجه ایجاد مشکلات و مسایل اجتماعی ناشی از عدم هماهنگی بین نسل‌ها، بسیار قابل تامل است و ما را به آن وامیدارد که جهت شناخت اوضاع طراحان و نیز وضوح روابط نظام اجتماعی و درنهایت به منظور انجام برنامه‌ریزی صحیح، از کم و کیف اختلافات، فاصله، شکاف یا انقطاع نسلی آگاهی پیدا کنیم، آگاهی که منوط به شناخت ارزش‌هایمان، در درونی‌ترین لایه‌های شخصیت انسان‌ها است. ارزش‌ها به عنوان شکل‌دهنده پیام‌های نظام رفتاری افراد بیشترین تاثیر را در کنش‌های افراد داشته و در بعد فردی و روانی، مهمترین منبع برای جهت‌گیری، درک و شناخت از خود و در بعد اجتماعی، مجموعه‌ای از عقاید و نگرش‌ها هستند که فرد در فرآیند جامعه‌پذیری آنها را به دست می‌آورد و خود را با قواعد و هنجارهای جامعه هماهنگ می‌سازد. بر این اساس مطالعه ارزش‌های انسانی صرفاً در فهم فرهنگ و جامعه‌پذیری مهم نیست، بلکه همچنین در فهم

ساخت روان‌شناختی و جهت‌گیری زندگی افراد مهم است. ارزش‌های انسانی به راحتی تغییر نمی‌پذیرند، بلکه در طی فواصل زمانی بر اثر عوامل مختلف دچار تغییر و تحول می‌گردد که البته این امر را می‌توان در نسل‌های مختلف مشاهده نمود. به قول بشیریه مسئله (اصلی) جامعه ما و فعال‌ترین شکاف آن در حال حاضر، تعارض نسل‌ها هم به مفهومی افقی و هم به مفهومی عمودی و تاریخی است (۸۸:۱۳۷۸) مفهوم افقی یا عرضی این شکاف همین تعارضی است که امروزه میان اکثریت جوانان و حاکمیت در جامعه می‌بینیم، به نظر می‌رسد الان افکار و ارزش‌های جوانان فاصله زیادی از افکار و ایده‌های حاکمیت دارد که برای بزرگان متولی امور اجتماعی و فرهنگی، قابل قبول نیست. اگرچه نسل نو ظاهراً بیشتر به پوشش و ضوابط رفتاری خاص که پیرو قواعد وضع شده یا اساساً هیچ قاعده فرهنگی‌ای نیست گرایش دارد تا به انتقاد قاطع و صحیح از وضع موجود سیاسی، اجتماعی و فرهنگی. همانطور که ذکر شد قصد اصلی تحقیق حاضر بیان وضعیت تحول اجتماعی از منظر نسلی است. چون یکی از راه‌های درک تحول اجتماعی مشاهده تفاوت‌ها و عوامل موثر بر آن بررسی تفاوت‌های نسلی می‌باشد. در جامعه حال حاضر ایران به نوعی همزیستی ۴ نسل را می‌توان مشاهده نمود نسل اول کسانی هستند که در آستانه انقلاب فضای ذهنی آنان شکل گرفته بود و بلوغ عقلی داشته‌اند و به عبارتی الان بازنشسته شده‌اند. نسل دوم کسانی که در زمان انقلاب در سنین نوجوانی و جوانی قرار داشتند و اداره کنونی جامعه دست آنان می‌باشد. نسل دیگر که در آن زمان هنوز به دنیا نیامده و در فضای آموزشی، سن ازدواج و اشتغال قرار دارند و به دنبال نام، هویت و شغل هستند. نسل دیگر نسلی هستند که در آینده تبدیل به نسل خواهند شد و در حال حاضر در سن کودکی بسر می‌برند. در تحقیق حاضر بررسی نسل دوم که دارای تجربیات گرانمایی

همچون جنگ و انقلاب بوده‌اند و در فضای خاصی تحصیل کرده‌اند و نسل سوم که در حال ورود به عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی و بدنه اجرایی کشور هستند پرداخته شده است، زیرا دو نسل دیگر فعلاً کمتر از دو نسل ذکر شده درگیر مسائل مختلف‌اند و نسل دوم و سوم نقش بسزا در جامعه داشته و دارند به همین دلیل دو نسل ۱۵-۲۵ ساله و ۴۲-۵۲ ساله مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است که نسل جنگ با نسل انقلاب از نظر سنی فاصله زیادی ندارند یعنی دو سال پس از انقلاب، جنگ تحمیلی شروع گردید بنابراین همان افرادی که الان بعنوان نسل انقلاب محسوب می‌شوند، نسل جنگ نیز بوده‌اند، اما از آنجایی که تحقیق حاضر پیرامون شکاف نسلی نسل انقلاب و نسل جوان می‌باشد، معیار را پاسخگویان در این دو گروه قرار داده‌ایم. عبارتی نسل بنیانگذار یعنی نسل انقلابی که در پژوهش حاضر گروه افراد ۴۲ تا ۵۲ سال را تشکیل می‌دهند یک گروه از افراد بررسی را شکل داده‌اند و دارای ویژگی‌های انعطاف‌ناپذیری، دفاع از وضع موجود و تثبیت بنیان‌های جامعه باشند و افراد ۱۵ تا ۲۵ ساله کنونی که نسل دیگر پژوهش هستند دارای ویژگی‌های تغییرات و جایگزینی عقلانیت به جای ارزش‌ها باشند، بدین ترتیب سوال اساسی تحقیق این است که آیا بین دو نسل انقلاب و نسل جوان شکاف در حوزه جهت‌گیری ارزشی وجود دارد؟ بنابراین رساله حاضر در صدد بررسی شکاف مابین دو نسل ذکر شده بود و سعی دارد با استفاده از رویکردهای نظری به تبیین مساله شکاف نسلی در بین مردم شهر رشت بپردازد.

ضرورت و اهمیت تحقیق

یکی از اسناد تاریخی در زمینه نگرانی از شکاف نسل‌ها ماجرای محاکمه سقراط است. صبح یک روز که سقراط قدم به بازار شهر گذاشت اعلامیه زیر علیه او بر دیوار چسبانده شده بود: «سقراط متهم به خیانت است، نخست به دلیل اینکه خدایان شهر را نمی‌پرستند و خود خدایان تازه‌ای آورده است، دوم اینکه جوانان را فاسد می‌سازد. مجازات این دو گناه مرگ است» مدعی اصلی وی تاجر چرم‌فروشی به نام «آنوتوس» بود. وی با سقراط کینه شخصی داشت زیرا سقراط پسر او را اندرز داده بود که از کار پدرش (دباغی) دست بردارد و خویشتن را وقف تحصیل فلسفه کند. آنوتوس از اینکه فرزندش شغل او را برنگزیده بود و از او جدا شده بود خشمگین شد و اصرار داشت که مجازات فاسد کردن جوانان نباید کمتر از اعدام باشد» (توماس، ۱۳۶۲: ۲۳۸)

آنچنان که مشاهده می‌گردد نگرانی از شکاف نسل‌ها به درازای تاریخ برمی‌گردد و از ادوار گذشته چنین امری دیده شده است و از آنجا که تحول بشری در بستر نسل‌ها اتفاق می‌افتد، هر نسلی از نسل دیگر قدری متفاوت می‌شود. وقتی که این تفاوت ایجاد شد، شامل همه امور اعم از تکنولوژی، مهارت، دانش، ارزش‌ها و حتی آئین هم می‌شود.

تحقیق حاضر که بیشتر در صدد بررسی این تفاوت در حوزه‌ها ارزش‌ها می‌باشد با رویکردی جامعه‌شناسانه در پی شناخت این تفاوت‌هاست زیرا توجه به این مقوله (ارزش‌ها) و مقایسه آن در بین ۲ نسل کاملاً متفاوت از حیث تجربیات تاریخی و عاطفی بسیار مثمر ثمر خواهد بود. هچتر جامعه‌شناس ارزش‌ها بر این عقیده است که افراد تا حد زیادی توسط ارزش‌ها و هنجارها به حرکت در می‌آیند و رفتار صرفاً ناشی از محرک‌های مادی نیست. از این رو دانش‌ها، بعنوان عناصر انگیزش‌دهنده نقش مهمی در تبیین‌های

رفتاری بازی می‌کنند و اغلب برای تبیین تفاوت در فرآورده‌های اجتماعی نظیر ترتیبات نهادی، نرخ‌های تولید، نرخ جرم و باروری جمعی و نظایر این‌ها مورد استفاده وسیع تحلیل‌گران اجتماعی قرار می‌گیرند. (Hechter, 2000:834) به اعتقاد وی، گستره وسیعی از ارزش‌ها، برای تبیین کامل رفتار فردی و جمعی لازم‌اند. با این اوصاف و با اهمیتی که این مقولات دارند و از سوی دیگر با سرعت تحولات جهانی، معنی‌داری تفاوت ارزش‌ها و تغییرات به خصوص در جوانان، و شناخت تحولات نسل‌ساز و تطابق ارزش‌های نسل‌ها با جامعه اسلامی ایران، پیوند خوردن فرهنگ ایرانی با فرهنگ و هویت جهانی و همسویی با فرهنگ جهانی توجه به تغییرات فرهنگی و ارزشی، صد چندان پر اهمیت جلوه می‌نماید اما آنچه که محقق را بیشتر به این امر حساس‌تر نمود تغییراتی است که در جامعه بین نسل جوان و نسل انقلاب دیده می‌شود با نگاهی به حوزه معنایی که حتی در تحقیقات گوناگون مثل ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان و ... نیز دیده می‌شود مثل گذشت، ایثار و ... تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود فضای آرمانی دو نسل دارای تفاوت‌هایی است، آرمان‌خواهی نسل گذشته به نظر می‌رسد جای خود را به عافیت‌طلبی و اصطلاحاً به زندگی روزمره داده است. استفاده از اصطلاحات روزمره، ظواهر پوشش، آرایش مو، تفاوت‌های اساسی را در دو نسل بیان می‌کند. انتظارات از زندگی، ازدواج، روابط خانوادگی، با استناد به تحقیقات انجام شده دگرگونی‌های اساسی را نمودار ساخته است. حتی در معرفت دینی و به جای آوری مناسب دینی، همگی حاکی از ایجاد تحولات اجتماعی در بین نسل‌های مختلف است. البته، منظور، انقطاع بین نسل‌ها نیست، بلکه دو نسلی که تجربیات گوناگون و متفاوتی را به یاد می‌کشند، در بسیاری از مولفه‌ها تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند که برای بررسی این مدعا تحقیق حاضر پی‌ریزی گردید.

با توجه به نکات فوق، در می‌یابیم ارزش‌های نسل امروزی که جنس تغییرات در آنان با افراد زمان انقلاب بسیار متفاوت می‌نماید، می‌بایست در کنار نسل بزرگسال مقایسه گردد. تحقیق حاضر به بررسی افراد بزرگسال که در حال حاضر در سن ۴۲-۵۲ سال قرار دارند و در زمان انقلاب در سنین ۱۵ تا ۲۵ قرار داشته‌اند به چگونگی جهت‌گیری‌های ارزشی نسل جوان و نسل انقلاب خواهد پرداخت. به عبارتی خانواده، انقلاب، عبادت، ایرانی بودن، هویت دینی، فردگرایی و ... چگونه در ذهن این دو نسل نقش بسته است، چه فاکتورهایی می‌تواند بر آن تاثیر گذارد.

بررسی موضوع شکاف نسلی در شهر رشت که یکی از شهرهای مهم و فرهنگی کشور است بسیار قابل تأمل و ضروری به نظر می‌رسد. شهری با طبیعتی زیبا و مردمی فرهنگ‌دوست که تغییرات فرهنگی و ارزشی در آن بسیار به چشم می‌آید. شهری که سرحد فرنگستان بوده و تحصیل‌کردگان بسیاری را در عرصه علم معرفی نموده است. از سوی دیگر علاقه و انگیزه‌های شخصی نیز در انجام چنین تحقیقی کمک زیادی نموده است.

اهداف تحقیق

هدف کلی: بررسی شکاف نسلی بین دو نسل ۱۵ تا ۲۵ سال و ۴۲ تا ۵۲ سال در شهر

رشت

اهداف جزئی

- ۱- توصیف اهمیت مقولات ارزشی در بین نسل انقلاب و نسل جوان.
- ۲- توصیف و مقایسه اختلافات مهم میان ارزش‌های مورد توجه نسل انقلاب و نسل جوان.
- ۳- تبیین عوامل موثر بر تفاوت ارزشی دو نسل.

الف - تحقیقات داخلی^۱

۱- بررسی ویژگی‌های دو نسل در چارچوب نظام ارزشی - مهناز توکلی - پایان‌نامه

کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی - ۱۳۷۸

این تحقیق به روش پیمایشی انجام گرفته است و جامعه آماری آن را تمامی دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه منطقه ۵ تهران در سال تحصیلی ۱۳۷۷-۷۸ که در مجموع ۵۳۰۹ نفر بودند و نیز مادران آنان تشکیل می‌دهند. حجم نمونه با توجه به محدودیت‌های تحقیق ۲۰۳ نفر تعیین شده است که ۱۰۲ دانش‌آموز و ۱۰۱ نفر از مادران آنان را شامل می‌شود. واحد تحلیل نسل و سطح مشاهده نیز فرد می‌باشد.

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که شکاف نسلی میان مادران و دختران وجود ندارد و تنها تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود که قابل توجه و معنادار نیست. به عبارت دیگر، شواهد تجربی فرضیه شکاف نسلی را در میان جمعیت نمونه تحقیق تایید نمی‌کند. همچنین مشخص شده که شباهت‌های ارزشی دو نسل مادران و دختران یا نزدیکی گرایش مادران و دختران به ارزش‌های مورد بررسی، در طبقه ارزش‌های مادی بیشتر است و برعکس، تفاوت‌های ارزشی دو نسل بیشتر در سطح ارزش‌های معنوی است. در سطح ارزش‌های معنوی نیز گرایش مادران به ارزش‌های مذهبی بیش از دختران و قابل توجه است. در سطح ارزش‌های مادی نیز گرایش مادران به ارزش ثروت بیش از دختران و گرایش دختران به ارزش زندگی مرفه بیش از مادران است.

۱- تحقیقات برحسب سال انجام مرتب شده است.

در مجموع، گرایش هر دو نسل مادران و دختران به ارزش‌های معنوی به ویژه ارزش‌های مذهبی و اخلاقی بالاست؛ اما گرایش آنها به ارزش‌های مادی، بجز در ارزش امنیت ملی در سطح بینابینی و متوسط قرار دارد.

نکته ظریف دیگر در این پژوهش این است که غالب دختران ارزش زندگی را کم‌اهمیت تلقی کرده‌اند و نسبت به مادران تفاوت چشمگیری دارند.

در عین حال، فرضیه اینگلهارت که ارزش‌های فرد تحت تاثیر تجارب سازنده پیش از بلوغ وی قرار دارد یا شرایط اجتماعی - اقتصادی دوران جامعه‌پذیر شدن افراد عامل موثر و اصلی در شکل‌گیری ارزش‌های فرد است، براساس یافته‌های تحقیق ذکر شده تایید نمی‌شود؛ زیرا پژوهش نشان می‌دهد که مادران گرایش مادی بیشتری نسبت به دختران دارند و در عین حال گرایش مذهبی‌شان نیز نسبت به دختران بالاتر است. تحقیق حاضر با استفاده از تئوری اینگلهارت به بررسی پرداخته است و از آنجایی که معمولاً بررسی موضوعات مختلف با یک تئوری دارای نقص می‌باشد، تحقیق حاضر نیز نتوانسته تمام ابعاد شکاف نسلی را بررسی نماید.

۲- بررسی تغییرات در روابط درونی خانواده (با تأکید بر تحصیلات در طی سه نسل)

عالیه فروتن - وزارت کشور - ۱۳۷۹

پژوهش حاضر بخشی از یک طرح گسترده در شهر تهران به نام بررسی تغییرات در روابط درونی خانواده در طی سه نسل است که از زوایای مختلف (نقش تحصیلات، زن، شبکه خویشاوندی، اوقات فراغت و ...) در پی بررسی تغییرات می‌باشد. در این پژوهش، تحصیل به عنوان یکی از پارامترهای اساسی مد نظر قرار گرفته است و هدف روشن کردن

این قضیه است که تحصیلات تا چه حد می‌تواند در کلیه سطوح زندگی خانوادگی نقش داشته باشد. در این پژوهش، جامعه آماری تحقیق کلیه خانواده‌های ساکن در هر یک از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران که سن سرپرست خانواده یا همسر وی بین ۷۰-۴۵ سال باشد و نیز خانواده فوق حتماً باید یک دختر یا پسر متاهل نیز داشته باشد که نسبت این نوع خانواده‌ها به کل خانواده‌های شهر تهران ۳۴ درصد می‌باشد. برای به دست آوردن اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده و سوالات پرسشنامه به گونه‌ای طراحی شده که شامل اطلاعات و مشخصات گوناگون مربوط به افراد سه نسل یک خاندان (پاسخگو، والدین پاسخگو، فرزند متاهل پاسخگو) می‌باشد، نتایج به دست آمده از این تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

تحقیقاتی که در این پژوهش انجام گرفته نشان می‌دهد که صمیمیت و همبستگی افراد خانواده به سبب مجاورت با خانواده جهت‌یاب نیست بلکه بالاتر از آن است یعنی چه بسا از جهت بعد مسافت فاصله زیادی بین محل زندگی خانواده جهت‌یاب و فرزندیاب باشد اما این فاصله مکانی موجب کاهش همبستگی و صمیمیت بین آنها نمی‌شود، آمار و ارقام نشان داده که ۸۴/۸ درصد پاسخگویان عنوان کرده‌اند که در زمینه‌های مختلف از جمله آیین شوهرداری، تربیت فرزندان، چگونگی روابط با خانواده همسر، صرفه‌جویی در زندگی به فرزندان متاهل خود به طور زبانی و ارشادی ارائه طریق می‌کنند و البته این مسأله در ارتباط با نسل اول بیشتر هم شده چرا که در نسل اول ۷۸/۵ درصد بیان داشته‌اند که در زندگی فرزندان خود (پاسخگویان) دخالت دارند.

ارقام نشان‌دهنده این مطلب است که امروزه به جهت بار سنگین مشکلات اقتصادی و نیز به علت فرزند محوری بودن، والدین نسل دوم، حاضر هستند که در عین این که فرزندان